

N:o 58.

Af Herr **F. Berglöf**: *Om ändringar i konkurslagen.*

Gällande konkurslag af den 18 September 1862 bestämmer, bland annat, *att* ansökning om egendoms afträädande till konkurs skall inlemnas i stad till Rätten och å landet till domaren; *att*, om konkursansökning är af gäldenär gjord, stämning å borgenärerna skall utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att*, om borgenär sökt att gäldenärs egendom afträädas må, gäldenären skall deröfver höras i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* förordnande till afträdda boets uppptecknande och vårdande skall utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att*, derest konkursansökningen af en eller annan orsak ej kan upptagas, besked derom skall tecknas å ansökningen i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* förteckningen öfver boet skall inlemnas i stad till Rätten och å landet till domaren, och kallelser såväl till förhör som inställelsedag utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* förhöret, då gäldenären bör aflägga bouppteckningsed och i orten boende borgenärer skola uppgifva sina fordringar samt välja godemän, skall hållas i stad inför Rätten och å landet inför domaren; *att* borgenärerna å inställelsedagen skola bevaka sina fordringar i stad inför Rättens ordförande eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot och å landet inför domaren; *att* förordnanden för sysslomän i konkursen skola utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* jäf emot en eller flere af bevakade fordringar skola aflemnas i stad till Rätten och å landet till domaren; samt *att*, om någon borgenär vill efter inställelsedagen

anmäla fordringsanspråk, inlagan härom skall ingifvas i stad till Rätten och å landet till domaren.

Af dessa föreskrifter synes, att konkursförfarandet är något olika i stad och på landet i så måtto, som domaren på landet berättigats ensam och utan biträde af nämnd handlägga allt, som icke påkallar något domslut, hvaremot samma angelägenheter i stad ansetts tarfva Rättens sammanträde och handläggning. Komiterades år 1859 afgifna underdåniga förslag, som ligger till grund för konkurslagen, innehåller i motiven härom följande: »Såsom äfven fördröjande konkursens gång och utan ändamål i öfrigt har det i nu gällande lag föreskrifna förhör med borgenärerne före den offentliga stämningens utfärdande blifvit genom förslaget borttaget och för val af gode män annan form stadgad; och hafva komiterade, som i enlighet med Högsta domstolens anmärkningar vid det förra förslaget till ny konkurslag icke ansett sig kunna biträda nämnda förslags stadgande om förvisande till stadsdomstol af å landet bosatta affärsmäns konkurser, men deremot funnit olägenheterna af att å landet icke ega permanenta domstolar, särdeles framstående i fråga om konkursers behandling, af sådan anledning föreslagit att, då å landet gäldenär sjelf sökt att få sin egendom afträda eller medgifvit borgenärs yrkande derom, den offentliga stämningen skulle få utfärdas af domhafvanden utan biträde af nämnd, hvarförutan komiterades förslag uppdragit åt domhafvanden ensam meddelandet af vissa smärre ordningsföreskrifter. Komiterade frukta icke att härigenom hafva gifvit åt domhafvandens verksamhet en utsträckning, som är stridande mot de i våra lagar i öfrigt gällande grunder angående denne embetsmans myndighetssfer, då allt, som faller under begreppet domslut, blifvit åt Rätten förbehållet. I städerna åter, der ej, såsom å landet, Rättens ordförande ensam representerar jurisprudensen och der domstolarna jemväl äro permanenta, synas ej giltiga skäl förefinnas att åt ordföranden eller annan ledamot uppdraga omförmälda å domhafvanden på landet från Rätten öfverflyttade göromål, utan är föreslaget, att de i stad fortfarande skola af Rätten handhafvas.»

Giltiga skäl för att åt ordförande eller ledamot i domstolarne i städerna uppdraga ifrågavarande göromål, som på landet anförtrotts domaren utan biträde af nämnd, torde icke saknas, om man tager i betraktande, *dels* att dessa göromål äro af den natur, att de icke påkalla något Rättens domslut, utan endast afse handläggning och vägledning, *dels* att de flesta domstolar i städerna sammanträda endast en gång i veckan, och att ledamöterna, som härefter hafva sina göromål ordnade, måste för behandling af konkursfrågorna allt emellanåt kallas till extra,

tidsödande sammanträden. Då i öfrigt vid underrätterna i stad göromålen äro i ständigt stigande, torde det icke vara en obillig fordran, om dessa inskränkas i de delar, der sådant utan risk för allmänheten låter sig göra. Uppdrag af enahanda och än mera maktpåliggande natur har lagstiftaren redan lemnat ordföranden eller ledamot i domstol i stad, då genom utsökningslagen af den 10 Augusti 1877 stadgats, att utsökningsmål skola upptagas och prövas af öfverexekutor, som är för städerna, med undantag af Stockholm, magistrat eller, der Konungen det förordnar, viss ledamot af magistraten. I enlighet härmed har Konungen jemväl, efter derom gjord hemställan, förordnat ordförande eller ledamot af magistrat i flere städer att ensam handlägga och afgöra utsökningsmål. Af det anförda torde framgå, att åt ordförande eller ledamot i underrätt i stad bör kunna anförtros handläggningen af de delar utaf konkursförfarandet, som på landet uppdragits åt domaren.

Vid flere riksdagar hafva förslag framstälts om ändring i konkurslagens § 41, som föreskrifver att Rätten eller domaren skall förordna en ärlig och förständig man inom eller utom Rätten att i konkursaker vara Rättens ombudsman. Missnöje har nemligen försports och förspörjes fortfarande om de dryga kostnader, som äro förenade med konkursens utredning, och tanken är, att en onödig tillökning i dessa kostnader försakas af den anpart i förvaltningsarfvodet, som tillkommer Rättens ombudsman.

Förutnämnda 1859 års förslag till konkurslag angifver följande skäl för införande i vår konkurslag af den nya institution, som benämnes Rättens ombudsman: »I likhet med ofvan nämnda, tillförene uppgjorda förslag till ny konkurslag, förutsätter äfven det af komiterade upprättade, att ensamt borgenärernes kontroll öfver förvaltningen icke är tillräcklig för att befordra skyndsamhet vid konkursers utredning samt förekomma den osäkerhet och de förluster, som egennyttiga eller egenmäktiga åtgärder af godemännen eller sysslomännen kunna tillskynda borgenärerne. Erfarenheten berättigar en sådan förutsättning. I de flesta konkurser beklaga sig nästan alla borgenärer i något af nämnda hänseenden, men en hvar litar på den andre, och ingen vill uppträda genom en rättegång, der besväret, omkostnaderna och obehaget vanligen äro säkra, vinsten deremot tvifvelaktig. Slutligen uttröttas alla och öfverlemna åt slumpen att afgöra, om och när de skola erhålla någon utdelning. Man kan invända, att sådant är borgenärernes eget fel, och att lagen gjort nog genom att anvisa dem utväg till rättelses vinnande. Detta inkast kunde ega sin vikt, om icke dels detta borgenärernes uttröttande vore en följd af sjelfva formerna för rättelses sökande, dels ock antydda

förhållande jemväl i allmänhet verkade menligt på allmänna krediten och liksom lockade en borgenär att hellre än att äska konkurs å en insolvent gäldenär söka på annat sätt och till öfrige borgenärers förfång vinna betäckning för sin fordran eller någon del deraf. Till afhjelpande af nu anmärkta brister hafva icke heller komiterade kunnat finna någon bättre institution än den franska lagens »Juge-commissaire» i förslaget benämnd Rättens ombudsman. Likväl är härvid med afseende å sammansättningen af våra underrätter på landet och i anledning af Högsta domstolens anmärkningar vid det förra förslaget till konkurslag, den förändring föreslagen, att denna, af Rätten eller domaren, förordnade ombudsman skulle kunna väljas likaväl utom som inom Rätten, i följd hvaraf något stadgande om skyldighet för honom att inför Rätten föredraga dit hänskjutna konkursfrågor icke heller finnes i förslaget upptaget. Stäld utom förvaltningen, egde han intet intresse uti att fördröja konkursens utredning eller låta den verkställas på ett med borgenärernes anspråk icke öfverensstämmande sätt; men väl uti dess snabba och ändamålsenliga bringande till slut, hvarför viss andel i kuratorernes arvode blifvit honom tillförsäkrad. Vaksam uppsigt öfver förvaltningens lagliga gång är den första af hans pligter, och brister han deruti, kan han hvad ögonblick som helst af Rätten eller domaren, utan vidare procedere, entledigas. Pligtig att lyssna till hvarje borgenärs billiga klagan emot gode männen eller sysslomännen, är det han, som skall ställa dem till rätta för deras fel eller försummelser. Men äfven en vidsträcktare befattning är ombudsmannen genom förslaget föreskrifven jemväl i öfverensstämmelse med nästan alla nyare länders konkurslagar, nemligen att såsom ordförande leda flere af borgenärernes viktigare öfverläggningar samt meddela beslut i åtskilliga förvaltningsfrågor, likväl utan förnärmande af den beslutande rätt, som bör borgenärerne allena tillkomma. Denna institution är följaktligen ett synnerligt viktigt moment i komiterades förslag, och flere af dess stadganden äro grundade derå. Komiterade befara ej att ju icke i hvarje landsort såväl som i hvar stad skola finnas personer kvalificerade till en sådan befattning, som den ifrågavarande, äfven då någon Rättens ledamot icke dertill lämpligen kan nämnas.

Redbara personer, vana vid affärers behandling och rättegångars utförande, kronobetjente eller andra landsstatstjenstemän, juridiska biträden vid underrätterna, skola utan tvifvel villigt åtaga sig detta uppdrag och kunna förutsättas ega eller åtminstone lätteligen förvärfva den juridiska insigt, som derfor är nödig.»

Hvad komiterade sålunda anfört om bristfälligheter i konkurs-

förvaltningen torde numera icke ega sin tillämplighet, och orsaken till ett bättre förhållande härutinnan torde få sökas icke i Rättens ombudsmans-institutionen, utan fastmera i de förbättrade bestämmelser för konkursförfarandet i allmänhet, som lemnats genom 1862 års lag. Den, som något sysselsatt sig med konkursers handläggning, torde hafva erfarit att Rättens ombudsmans-institutionen icke uppfyllt de förväntningar, lagstiftaren vid dess införande hyste, och i de flesta fall torde konkurser med nödig skyndsamhet och säkerhet kunna utredas och bringas till ett ändamålsenligt slut under förvaltningen endast af de godemän och sysslomän, som borgenärerna hafva att utse. Det måste nemligen ligga i borgenärernes intresse att tillse, det såsom godemän och sysslomän väljas ärlige och förståndige män, som ega vana vid affärers behandling och rättegångars utförande. Borgenärerna äro derjemte i tillfälle att när helst de behaga taga del af de redogörelseräkningar, som godemännen och sysslomännen på bestämda tider skola afgifva, samt i öfrigt infordra de upplysningar om boet och dess förvaltning, som de akta nödigt.

Om godemän eller sysslomän visa motvilja eller försummelse vid fullgörandet af sitt uppdrag, eller anledning till anmärkningar emot förvaltningen eljest förekommer, torde borgenärer lika väl som Rättens ombudsman kunna hos Rätten anmäla de förhållanden, som kunna vara att anmärka.

För att sålunda underlätta handläggningen af konkurser och minska kostnaderna för desamma utredning, vågar jag föreslå en revision af konkurslagen för vinnande af sådana ändringar, att Rättens ordförande eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot skall i likhet med domaren på landet handlägga de delar af konkursen, som icke falla under begreppet domslut, samt att Rättens ombudsmans-institutionen upphäfves. Och torde, då Lag-Utskottet ej kan vara i tillfälle att härutinnan framlägga fullständigt förslag, Riksdagen besluta i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästa Riksdag framlägga förslag till ändringar i konkurslagen i ofvan angifna syfte.

Stockholm den 27 Januari 1883.

Frans Berglöf.